

# Analysis of desirable activities and services of agricultural tourism; Case study of tourists of Bolordkan forest park in Amlash region of Guilan province

# تحلیل فعالیت ها و خدمات مطلوب گردشگری کشاورزی؛ مطالعه موردی گردشگران پارک جنگلی بلوردکان در منطقه املش استان گیلان

Mohammad Mehdi Zarrabi\*

Associate Professor, Faculty of Architecture and Urbanism, Imam Khomeini International University (IKIU), Qazvin, Iran

Fatemeh Saeidnezhad

Undergraduate student, Faculty of Architecture and Urbanism, Imam Khomeini International University (IKIU), Qazvin, Iran

Neda Zarkesh

M.Sc. in Architecture, Faculty of Architecture and Urbanism, Imam Khomeini International University (IKIU), Qazvin, Iran

محمد مهدی ضرابی\*

دانشیار، دانشکده معماری و شهرسازی، دانشگاه بین المللی امام خمینی (ره)، قزوین، ایران

فاطمه سعیدنژاد

دانشجوی کارشناسی مهندسی فضای سبز، دانشکده معماری و شهرسازی، دانشگاه بین المللی امام خمینی (ره)، قزوین، ایران

ندا زرکش

کارشناسی ارشد مهندسی معماری، دانشکده معماری و شهرسازی، دانشگاه بین المللی امام خمینی (ره)، قزوین، ایران

\*Corresponding author's email address:

mehdimzz@gmail.com

تاریخ دریافت: ۱۳۹۹/۱۲/۰۱، تاریخ پذیرش: ۱۳۹۹/۱۲/۱۱

## How to cite this article:

Mohammad Mehdi Zarrabi, Fatemeh Saeidnezhad, Neda Zarkesh, Analysis of desirable activities and services of agricultural tourism; Case study of tourists of Bolordkan Forest Park in Amlash region of Guilan province, Journal of Engineering and Construction Management (JECM), 2021; 5(4):16-26.

## ارجاع به مقاله:

محمد مهدی ضرابی، فاطمه سعیدنژاد، ندا زرکش، تحلیل فعالیت ها و خدمات مطلوب گردشگری کشاورزی؛ مطالعه موردی گردشگران پارک جنگلی بلوردکان در منطقه املش استان گیلان، مهندسی و مدیریت ساخت، ۱۳۹۹، ۵ (۴): ۱۶-۲۶.

## Abstract

Agricultural tourism development is one of the basic components of rural job diversification strategies and rural development. In agricultural tourism, the visitor pays a fee to the farmer by attending the agricultural units and receiving the relevant services. Understanding the target market is one of the most important requirements for the development of agricultural tourism. Therefore, the present study analyzed the activities and desirable services of agricultural tourism from the perspective of tourists. The study sample of this study included 98 tourists visiting Bolordkan. From the tourists' point of view, the activities, including the favorable climate and sports attractions of the region, a suitable place to see the forest and other existing plants, a suitable place for walking and sports had the highest priority. Also, the analysis of components related to activities and services affecting the selection of agricultural tourism destinations, showed that from the perspective of tourists, the component of information and welfare facilities of tourists, creating suitable places for tourism, changing rural lands and context, creating employment and rural income Establishment of cultural and medical centers for tourists, the cultural anomaly of the villagers in total had a variance of 52.65%

## Keywords

Tourism and agriculture, Bolordkan, rural texture, desirable services

## چکیده

توسعه گردشگری کشاورزی، یکی از اجزای اساسی راهبردهای تنوع بخشی مشاغل روستایی و توسعه روستایی است. در گردشگری کشاورزی، بازدیدکننده با حضور در واحدهای کشاورزی و در ازای بهره مندی از خدمات مربوطه، هزینه ای را به کشاورز پرداخت می کند. شناخت بازار هدف یکی از مهمترین ملزومات توسعه گردشگری کشاورزی است. از این رو پژوهش حاضر، به تحلیل فعالیت ها و خدمات مطلوب گردشگری کشاورزی از دیدگاه گردشگران پرداخت. نمونه مورد مطالعه این پژوهش شامل ۹۸ نفر گردشگر بازدیدکننده از بلوردکان بود. از دیدگاه گردشگران، فعالیتها، شامل آب و هوای مطلوب و مناسب و جاذبه های ورزشی منطقه، جایگاه مناسب برای مشاهده جنگل و سایر گیاهان موجود، مکان مناسب برای پیاده روی و ورزش دارای بیشترین اولویت بودند. همچنین تحلیل مؤلفه های مربوط به فعالیت ها و خدمات مؤثر بر انتخاب مقاصد گردشگری کشاورزی، نشان داد که از دیدگاه گردشگران، مؤلفه اطلاع رسانی و امکانات رفاهی گردشگران، ایجاد مکان های مناسب گردشگری، تغییر اراضی و بافت روستایی، ایجاد اشتغال و درآمد روستایی، ایجاد مراکز فرهنگی و درمانی گردشگران، ناهنجاری فرهنگی روستاییان در مجموع دارای واریانس ۵۲/۶۵ درصد بوده است.

## کلمات کلیدی

گردشگری و کشاورزی، بلوردکان، بافت روستایی، خدمات مطلوب



5 (4), 2021

دوره ۵، شماره ۴

زمستان ۱۳۹۹

فصلنامه پژوهشی



تحلیل فعالیت ها و خدمات مطلوب گردشگری کشاورزی؛ مطالعه موردی گردشگران پارک جنگلی بلوردکان در منطقه املش استان گیلان

هماهنگ با اهداف توسعه ای کلی کشور دست باید. گردشگری یکی از منابع اصلی تبادل فرهنگی و آشنایی با آداب و رسوم و اجتماعات بومی جوامع میزبان در سراسر دنیاست.

## ۲- ادبیات موضوع

### ۱-۲- مبانی نظری

گردشگری شهری: گردشگری شهری یکی از فعالیت های فضایی و مکانی مهم و پیچیده انسان در جامعه شهری است. به نظر صاحب نظران، جهانگردی شهری یک فرصت بزرگ فرهنگی، اجتماعی، اقتصادی برای کلان شهرها و مادرشهرها به وجود می آورد.

گردشگری فعالیتی پویا، پاک، رو به گسترش و یکی از بخش های مؤثر در اقتصاد ملی هر کشوری به شمار می رود. بنابراین، تمامی کشورها در پی استفاده از فرصت ها و مزایای فراوان حاصل از آن هستند تا به واسطه آن، رفاه نسبی را برای حال و آینده جوامع خود، رقم بزنند [۵]. صنعت گردشگری آنچنان در توسعه اجتماعی -

اقتصادی کشورها اهمیت دارد که اقتصاد دانان آن را صادرات نامرئی می نامند [۶]. یکی از انواع گردشگری، گردشگری روستایی است. توسعه گردشگری در مناطق روستایی، یکی از راه های نجات روستاها از فقر، مهاجرت و مشکلات اجتماعی و اقتصادی به شمار می رود. در اکثر نواحی روستایی، به دلیل غالب بودن اقتصاد کشاورزی و

آسیب پذیری آن، توجه به دیگر فعالیت های توسعه ای نظیر گردشگری به عنوان مکمل این بخش می تواند از جنبه های مختلف، تضمینی در بهبود شرایط زندگی روستاییان باشد [۷]. واژه گردشگری روستایی مدت زیادی نیست که در دنیا مرسوم شده اما با توجه به

اینکه باعث رشد اقتصادی و ایجاد تنوع فعالیت، اشتغالزایی و افزایش درآمد برای ساکنان روستایی می شود، از سوی جامعه بین المللی در سیاست های توسعه محلی و منطقه ای بر این امر تاکید شده است [۸]. در واقع رونق گردشگری در مناطق روستایی رهیافت جدیدی

است که می تواند به افزایش سطح زندگی ساکنان کمک نماید و موجب تسریع بخش توسعه روستایی شود. فعالیت اقتصادی روستاها در دهه های اخیر با روستاهای سنتی تفاوت های چشمگیری دارد. ویژگی عمده روستاهای سنتی ایران فعالیت اقتصادی مبتنی بر مزرعه

است [۹]. اما روستاها در دهه های اخیر بر فعالیت های متعدد اقتصادی تمرکز دارند و گردشگری یکی از این فعالیت ها است. امروزه به دلیل اثرات چشمگیری که گردشگری در اقتصاد مناطق گردشگری

بر جای می گذارد، عدم درک اثرات گردشگری عاملی برای توسعه نیافتگی و پیامدهای این صنعت به شمار می رود. آثار توسعه گردشگری در نوشته های مختلف بیشتر تحت عنوان آثار اقتصادی، فرهنگی - اجتماعی و زیست محیطی هستند [۱۰].

روستاها به طور کلی واحدهای همگن طبیعی اجتماعی، اقتصادی هستند شرایط طبیعی و مرفولوژیکی عوامل و عناصر اقلیمی به همراه ساختار اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی محیط های روستایی را

با اشکال گوناگون و متنوعی به نمایش می گذارد که هر یک به لحاظ فیزیکی، تیپ معماری، نوع معیشت و آداب و رسوم و سنت ها و اعتقادات مذهبی و قومی قبیله ای با هم فرق دارند که برای

امروزه گردشگری یکی از صنایع اشتغال زا و درآمد زای جهان بشمار می رود [۱]. گردشگری همه پدیده ها و روابط حاصل از تعامل گردشگران، فروشندگان و عرضه کنندگان محصولات کشاورزی، دولت ها و جوامع میزبان در فرایند جذب و پذیرایی را دربر می گیرد. در کشورهای صنعتی، توسعه صنعت گردشگری موجب تنوع درآمدها و کاهش ناهماهنگی در اقتصاد می شود و در کشورهای در حال توسعه فرصتی برای صادرات ایجاد می کند؛ به طوری که نرخ رشد آن از اشکال سنتی صادرات بیشتر است. اهمیت گردشگری شهری از نظر اقتصادی و اشتغال زایی به حدی است که می توان آن را نیروی محرک اقتصادی هر کشوری محسوب کرد [۲]. گردشگری فعالیتی است که غیر از مزایای اقتصادی و اشتغال زایی، تاثیرات اجتماعی و فرهنگی بسیاری دارد. در بسیاری از کشورها، این صنعت پویا راه منبع اصلی درآمد اشتغال زایی، رشد بخش خصوصی و توسعه ساختار های زیربنایی می-داند. بنابراین از نظر مکانی-فضایی، توسعه ساخت و زیر ساخت های مناسب ضروری است [۳].

التفات به جایگاه صنعت توریسم از آن رو اهمیت دارد که میتوان با بهره گیری مناسب از منابع طبیعی و انسانی، علاوه بر امکان رشد اقتصادی به ترویج بخش کشاورزی و تولید صنایع بومی و محلی پرداخت و گامی در مسیر بهبود شرایط زیست محیطی و پاسداشت موارث فرهنگی و آداب و رسوم محلی در جوامع میزبان برداشت. علاوه بر این، توریسم می تواند با ایجاد فعالیت مکمل کشاورزی، اشتغال زایی و افزایش درآمد های خانوارها، موجب بهبود شرایط توسعه شهری و روستایی شود. گردشگری شهری در واقع بخشی از این صنعت توسعه مند و پایدار جهانگردیست که موضوع نسبتاً جدیدی است و سابقه طرح آن در محافل علمی به کمتر از دو دهه اخیر می رسد.

در ایران که سرزمینی چهار فصل شناخته می شود و یکی از کشورهای برتر جهان از نظر آثار و جاذبه های گردشگری است، توجه چندانی به صنعت گردشگری نمی شود. با توجه به اینکه توسعه پایدار به منزله جریانی مداوم در تغییرات اقتصادی، اجتماعی - فرهنگی و محیطی برای افزایش رفاه و خوشبختی طولانی مدت کل اجتماعات تعریف شده و پیشی چندبعدی است که به گونه ای پایدار درصد و حدت اهداف اقتصادی، اجتماعی - فرهنگی و محیطی است، باید توسعه گیاهی و جانوری و منابع ژنتیکی و گردشگری را زمانی پایدار بنامیم که مخرب نباشد و امکان حفظ منابع آب و خاک حتی فرهنگی و اجتماعی را برای آیندگان فراهم آورد. در واقع، گردشگری شهری پایدار باید به قدری فعال باشد که به توسعه سایر فعالیت ها و و فرآیند های اجتماعی لطمه ای وارد نسازد [۴]. با توجه به رشد فوق العاده گردشگری شهری در دهه های اخیر، از آنجا که این امر هنوز فعالیت نسبتاً جدیدی است، مثال های کمی وجود دارد که نشان دهد چگونه رشد گردشگری بی نظم و بدون برنامه ریزی می تواند نتایج منفی و اغلب همراه با صدمه های جبران ناپذیر به محیط زیست و همچنین نتایج منفی برای ارزش های فرهنگی - اجتماعی یک جامعه به برنامه، وجود بیاورد. بنابراین گردشگری منسجم اهمیت زیادی به تأکید بر رهیافت طولانی و جامع دارد تا به توسعه پایدار



5 (4) , 2021

دوره ۵، شماره ۴

زمستان ۱۳۹۹

فصلنامه پژوهشی

مهندسی عمران

گردشگری داخلی جالب توجه است [۱۱]. در دوران ما گردشگری به واقعیت مهم اجتماعی تبدیل شده است.

## ۲-۲- گردشگری روستایی

گردشگری روستایی به عنوان یکی از مهم ترین اشکال گردشگری سهم برجسته ای را به خود اختصاص داده به طوری که در جهان کنونی از در آمد چند صد میلیاردی دلاری صحبت می شود. اما سهم کشور ما کمتر از یک میلیارد دلار است که این درآمد با توجه به این که کشور ما از توان مندی بالایی برای گردشگری روستایی برخوردار است، بسیار ناچیز است و از آنجا که موضوع و بطن اصلی این پژوهش موضوعات گردشگری روستایی با اثرات توسعه پایدار است سعی بر آن است تا با محاسبه برآورد میزان مصرف شناسایی امکانات و محدودیت های منابع و ارزیابی مستمر آنها با استفاده از رهیافت ها و ابزارهای توسعه پایدار، راهکار مناسبی برای برنامه ریزی آینده گردشگری در جهت کاهش فشارهای محیطی و تامین نیازهای مصرفی به صورت صحیح ارائه دهد.

از دیدگاه وسیع تر می توان گردشگری روستایی را دربرگیرنده دامنه فعالیت ها و خدمات مربوط به تفریح و آرامش گردشگران دانست که به وسیله کشاورزان و مردم روستایی برای جذب گردشگران به مناطق خود و به منظور کسب درآمد صورت می گیرد [۱۲].

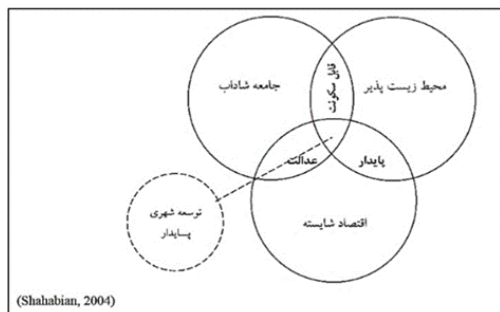
به طور کلی گردشگری روستایی از دو جنبه اهمیت دارد، یکی به عنوان یک فعالیت گسترده جهانی و دیگری از نظر تاکید بر آن در سیاست های توسعه منطقه ای و محلی [۱۳]. جذابیت نواحی روستایی برای گردشگری و تفریح می تواند در درجه اول با تصویر زندگی روستایی همراه باشد از این رو شرایط زندگی روستایی ارتباط نزدیکی با ایده های سنتی و رمانتیک، روزهای خوب گذشته، زندگی بی ریا و ساده و برخوردار از رابطه صحیح انسانی با محیط طبیعی دارد. گروه مردمی گردشگری آمریکا نیز گردشگری روستایی را هرآن چیزی میدانند که گردشگران را به نواحی پیرامون مادر شهرهای اصلی جذب کند [۱۴].

چنانچه گردشگری روستایی رویکردی برای جذب و نگهداشت گردشگران، به منظور آشنایی با زندگی روستایی در نظر گرفته شده، علاوه بر رونق و توسعه روستایی، امکان بهره مندی از مواهب طبیعی و جاذبه های محیطی روستا را برای ساکنان شهری فراهم می کند [۱۵].

## ۲-۳- توسعه پایدار شهر و ارتباط آن با گردشگری

به منظور نشان دادن نحوه ارتباط گردشگری شهری، پایداری و توسعه پایدار شهری بر پایه مدلی مفهومی، ابعاد و شاخص های توسعه پایدار شهری بیان می شود همانطور که در شکل ۱ مشاهده می شود، این مدل از ترکیب سه بعد اصلی توسعه یعنی: جامعه (جامعه شاداب)، اقتصاد (اقتصاد شایسته) و اکولوژی (محیط زیست) تشکیل یافته است. از آنجا که هدف از ترکیب این سطوح با یکدیگر رسیدن به توسعه پایدار است، در ابتدای امر لازم است تعادل و پایداری حد مورد نیاز مقوله های پایداری، و کیفیت در هریک از این سه بعد اصلی مشخص شود [۱۶].

یکی از این ابعاد با توجه به هویت آن بعد، که در شکل ملاحظه می شود، اولاً «جامعه باید شاداب باشد» یعنی مفهوم مدنیت را در خود درک کرده باشد. به عبارت دیگر مردم از زندگی در آن اجتماع راضی باشند و در حالی که مشارکت گسترده ای در اداره امور دارند، مفهوم حقوق شهروندی و برابری در روح آن اجتماع تجلی یافته باشد. محیط قابل زیست نیز نشان از تعادل و کیفیت اکوسیستم های محلی مانند هوا، خاک و غیره داشته و نحوه ارتباط انسان و طبیعت را مشخص می سازد و بر پایداری منابع و ظرفیت محیط تاکید دارد. در نهایت اقتصاد (شایسته) نیز به معنی در جریان بودن حداقل درصدی از درآمدهای عام اقتصادی در جامعه است، که قابلیت برخورد بنیادی و اساسی با نیازهای اولیه و روزمره ساکنان را داشته باشد. بر اساس مدل مفهومی، توسعه پایدار شهری تنها در صورتی دست یافتنی است که همپوشانی دو به دوی این سطوح به صورت سازمان یافته و متعادل صورت پذیرفته و مفاهیم مشخص شده در شکل ۱ را تداعی نماید [۱۷].



شکل ۱ مدل مفهومی ابعاد مختلف و شاخص های موثر در توسعه شهری پایدار

## ۲-۴- گردشگری شهری

گردشگری شهری به صورت مسئله و فعالیتی مهم در مدیریت شهری و توسعه محلی پایدار، در عصر حاضر امروزه شهرها درآمدی است. این فعالیت شهری تغییرات فضایی و کاربری های گسترده ای را برای شهرها به وجود آورده است. امروزه گردشگری شهری نقش مهمی از نظر فرهنگی در جریان های شهری و انطباق این شهرها با جهانی شدن و به روز شدن شهرها دارد. شناخت عناصر بنیادی گردشگری می تواند ما را در شناخت گردشگری شهری کمک کند که عبارت اند از:

۱. عناصر اولیه گردشگری شامل: اول: فعالیت هایی مانند تئاتر، سینما، برپایی نمایشگاه ها و..
۲. عناصر ثانویه شامل مهمان سراها، بازارها و فروشگاه ها، گذاسراها
۳. عوامل دیگری چون اطلاعات، خدمات موجود در بوستان ها، نقشه های راهنما و اداره اطلاعات برای راهنمایی گردشگران از دیگر موارد عناصر بنیادی گردشگری است [۱۸].

## ۳- پیشینه تحقیق

بررسی ها حاکی از آن است که هیچ مطالعه داخلی تاکنون درخصوص تحلیل منافع و فعالیت های مطلوب گردشگران کشاورزی انتشار نیافته است و حتی مطالعات بین المللی نیز در این حوزه بسیار اندک

هستند. لذا در ادامه، برخی از مطالعات مشابه به ویژه در حوزه انگیزه ها و منافع گردشگران کشاورزی و روستایی بررسی می‌شوند. دوران بعد از جنگ جهانی، دوراهی پیشرفت و توسعه صنعتی که تمام جهان را در بر گرفت و رشد جمعیت و مصرف بیش از حد منابع را در پی داشت که بازخورد آنها را می‌توان در برگزاری کنفرانس‌های توسعه محیطی پایدار و مدیریت متناسب منابع رویت کرد این امر در صنعت گردشگری در توافق نامه‌ی میراث جهانی در توجه به ارزش‌های جهانی سکونت‌های تاریخی و فرهنگی منعکس می‌شود [۱۹]. مطالعه ورمزیاری و همکاران (۱۳۹۳) درخصوص برآورد تمایل به پرداخت هزینه برای خدمات گردشگری کشاورزی، نشان داد حدود ۸۰ درصد شهروندان مورد مطالعه در شهر قزوین تمایل داشتند، در ازای بهره مندی از خدمات گردشگری کشاورزی، هزینه پرداخت کنند. محققان مذکور با توجه به معنی داری متوسط تمایل به پرداخت هر خانوار شهری و از آنجایی که ۸۰ درصد افراد مورد مطالعه یکی از مبالغ پیشنهادی برای خدمات گردشگری را پذیرفته بودند، نتیجه گرفتند که بازار بالقوه مناسبی برای توسعه بنگاه های گردشگری کشاورزی وجود دارد [۲۰].

بدری و همکاران (۱۳۹۵) در پژوهشی به بخش بندی بازار گردشگری روستایی براساس انگیزه‌های گردشگران، در دهستان سروستان شهرستان بوانات استان فارس پرداختند. در این پژوهش ۵ بخش تقاضای بازار گردشگری شامل طبیعت گردی و بازدید از آثار تاریخی، گروه منفعل، روستاگرایی و آرامش و استراحت و در نهایت طبیعت گردی و تعلق مکانی مشخص شد [۲۱]. ورمزیاری و همکاران (۱۳۹۵) نیز به تحلیل انگیزه های گردشگران در انتخاب مقصد گردشگری کشاورزی در بخش الموت شرقی پرداختند. در این پژوهش از دیدگاه گردشگران، انگیزه هایی مانند بهره مند شدن از هوای پاکیزه، تماس با طبیعت، استراحت و تمدد اعصاب و لذت بردن از تعطیلات خانوادگی در یک فضای آرام دارای بیشترین اولویت بودند. همچنین تحلیل مولفه های اثرگذار و انگیزشی در انتخاب مقصد گردشگری کشاورزی نشان داد (همراهی با خانواده در طبیعت)، (یادگیری و صرف هزینه کمتر)، (خودشکوفایی و تغییر) از مهم ترین عوامل بوده اند [۲۲].

همچنین مولرا و همکاران (۲۰۰۷) به منظور تعیین بخش های بازار گردشگری روستایی بر اساس منفعت های موردنظر گردشگران، از تحلیل عاملی مؤلفه های اصلی بهره گرفتند ۱۶ منفعت اولیه را در قالب چند بعد کلی تر متمرکز کنند. در این مطالعه ۵ عامل تحت عنوان (طبیعت و آرامش)، (فعالیت های بدنی و فرهنگی)، (خانواده)، (ویژگی های سفر)، و زندگی روستایی شناسایی شد [۲۳]. دوسا و همکاران (۲۰۱۰) نیز نمونه مورد مطالعه خود در اسپانیا را بر اساس منافع مور نظر گردشگران، به ۴ نوع تقسیم کردند:

۱. بازدیدکننده هایی که در جستجوی آسودگی و آرامش، استراحت و تماس با طبیعت بودند؛
۲. بازدیدکنندگان فرهنگی که انگیزش آنها با فرهنگ و بناها و نیز تمایل به کشف مکان های جدید مرتبط بودند.؛
۳. بازدیدکنندگان از طبیعت، با مسافت نزدیک و علاقه مند به سبک های آشپزی که مشترکا به واسطه آشنایی با

سبک آشپزی یا بازدید از پارک های ملی برانگیخته می شدندو محل سکونت آنان خیلی از ناحیه مورد بازدید دور نبود و

۴. گردشگران بازگشتی که انگیزه عمده آنان، بازدید از دوستان و خویشاوندان بود [۲۴].

از سوی دیگر سولینز و همکاران (۲۰۱۰) با استفاده از متغیرهای جمعیت شناختی، دیدگاه ها، مخارج و فعالیت ها، گردشگران کشاورزی کلرادو آمریکا را به پنج بخش متمایز شامل جستجوکنندگان فعالیت در خارج از ایالت، جستجوگران درون ایالتی، علاقه مندان وفادار کلرادو، گردشگران جسور کشاورزی خانوادگی و گردشگران تصادفی تقسیم کردند [۲۵]. رید و همکاران (۲۰۱۴) نیز بر اساس مطالعه انگیزه گردشگرانی که به نواحی روستایی گامبیا مسافرت کرده بودند، چهار بخش شامل جستجوگران میراث و طبیعت، جستجوگران باتجربه، جستجوگران باتجربه و علاقه مند به ساحل و جستجوگران آفتاب و ساحل را شناسایی نمودند [۲۶]. در نهایت، مطالعه پسون (۲۰۱۵) در زمینه بخش بندی گردشگری روستایی بر اساس فعالیت ها نیز پنج خوشه شامل فعالیت های آبی، گردشگران منفعل، فعالیت های طبیعت محور، فعالیت های زمستانی و گردشگران فعال را شناسایی کرد [۲۷].

براساس مطالعات انجمن جهانی مسافرت و گردشگری، گردشگری یکی از صنایع بزرگ شغل آفرین است که در ازای هر یک میلیون دلار درآمد تولید شده در این صنعت بیست هزار شغل جدید ایجاد می‌شود [۲۸]. گردشگران شهری از انواع گردشگران معمولی هستند که به منظور گذراندن تعطیلات خود گردشگاه های اطراف شهر یا دهکده های گردشگری یا شهرهای گردشگری را انتخاب میکنند. این گردشگران از دیدن مناظر و تفرجگاه ها و دیدنی های شهری لذت می‌برند. در حال حاضر گردشگری شهری، به یک باز گردشگری های پر درآمد و مهم تبدیل شده است و مدیران و مسئولان شهری همواره در تلاش اند با ایجاد جاذبه های جدید و تقویت و ارتقای جاذبه های موجود شهرشان و همچنین معرفی شهر به جهانیان، از یکدیگر سبقت بگیرند و بر تعداد گردشگران ورودی بیفزایند [۲۹].

#### ۴- روش شناسی تحقیق

این پژوهش از نوع توصیفی - تحلیلی بوده که به روش پیمایشی و با راهبرد کمی انجام شده است. ابزار جمع آوری اطلاعات، عبارت از پرسشنامه می‌باشد که افراد پس از ارائه توضیحات لازم، آن را تکمیل می‌کردند. در بخش اصلی پرسشنامه، فعالیت ها و خدمات گردشگری کشاورزی، پس از تأیید روایی صوری توسط کارشناسان، به پاسخ دهندگان ارائه شد تا آن ها را بر اساس میزان اهمیتی که در انتخاب مقصد گردشگری کشاورزی داشتند، بین ۱-۴ امتیاز دهی کنند (جدول شماره ۶).

جامعه مورد مطالعه این تحقیق، شامل گردشگران بالای ۱۸ سال سن بود که در بهار، اقدام به بازدید از بلوردکان کرده بودند. نمونه تحقیق شامل ۹۸ نفر گردشگر بود که به دلیل فقدان چارچوب نمونه گیری مناسب به صورت در دسترس انتخاب شدند. حجم نمونه مورد توصیه در مطالعات مبتنی بر تحلیل عاملی، ۱۰ الی ۲۰ نفر به ازای هر متغیر

تعیین شده است [۳۰]. البته گرساچ (۱۹۸۳) حداقل مطلق را پنج نفر به ازای هر متغیر پیشنهاد کرده است، با این شرط که حجم نمونه در هیچ حالتی کمتر از ۱۰۰ نفر نشود [۳۱]. اولویت ۱۵ نوع فعالیت و خدمت، از طریق محاسبه ضریب تغییرات تعیین شد. این ۱۵ نوع فعالیت و خدمت ناظر بر ابعاد سه گانه اسناژدر و همکاران (۲۰۰۹) و از منابع علمی موجود اقتباس شد [۳۲]. در ادامه به منظور شناسایی ترجیحات گردشگران این مکان در زمینه فعالیت ها و خدمات گردشگری کشاورزی و واکاوی ساختار عاملی مربوطه، از تکنیک تحلیل عاملی مؤلفه های اصلی و چرخش از نوع واریماکس استفاده شد.

#### ۵- روش تحقیق

تحقیق حاضر از نظر هدف، کاربردی و از نظر روش، توصیفی-تحلیلی است. برای جمع آوری اطلاعات مورد نیاز از شیوه ی میدانی استفاده شده است. در بخش میدانی، گردآوری اطلاعات از طریق نمونه گیری و با استفاده از ابزار پرسشنامه و مشاهده مورد بررسی قرار گرفته است، به منظور ارزیابی و بررسی تأثیرات پارک جنگلی در توسعه گردشگری و رونق بخشیدن به صنعت گردشگری در شهر املش که از روش تصادفی و تعداد حجم افراد پاسخگویان به پرسشنامه ها به

تعداد ۹۸ نفر می باشد. تجزیه و تحلیل نمونه ها با استفاده از نرم افزار spss انجام گرفته است.

#### ۵-۱- تجزیه و تحلیل داده ها

در این تحقیق از روش تحقیق توصیفی-همبستگی با استفاده از ابزار پرسشنامه استفاده شده است. جامعه آماری این تحقیق شامل کلیه گردشگران و روستاییان شهرستان املش در سال ۱۳۹۷ می باشد که تعداد ۹۸ نفر به طور تصادفی طبقه ای به عنوان نمونه آماری انتخاب شدند.

یافته های تحقیق حاکی از آن است که افراد گردشگر از نظر سنی بین ۱۸ تا ۶۵ سال قرار داشتند و میانگین سنی آنها ۳۳ سال بوده است و ترکیب سنی پاسخگویان نشان می دهد که ۳۴٫۷ درصد در گروه سنی ۱۸-۲۵ و ۹٫۲ درصد در گروه سنی ۵۱-۶۵ بوده اند. بیشترین پاسخ ها مربوط به گروه سنی ۲۶-۵۰ سال می باشد. ترکیب جنسی گردشگران نشان می دهد که حدود ۶۰ درصد مرد و حدود ۴۰ درصد از افراد زن بوده اند و درخصوص وضعیت تاهل گردشگران مورد مطالعه ۳۶ درصد مجرد و حدود ۶۴ درصد متأهل بوده اند، متوسط بعد هر خانوار ۳ نفر بوده است. گردشگران مورد مطالعه به طور متوسط قصد داشتند ۱-۲ روز را در این مکان سپری کنند. (جدول شماره ۱)

جدول ۱ ویژگی های پاسخ دهندگان

متغیر	سطوح	فراوانی	درصد فراوانی	حداقل	حداکثر	میانگین	انحراف معیار
جنسیت	زن	۵۹	۶۰/۲٪	-	-	-	-
	مرد	۳۹	۳۹/۸٪	-	-	-	-
تاهل	مجرد	۳۵	۳۵/۷٪	-	-	-	-
	متاهل	۶۳	۶۴/۳٪	-	-	-	-
سن	۱۸-۲۵	۳۴	۳۴/۷٪	-	-	-	-
	۲۶-۵۰ سال	۵۵	۵۶/۱٪	۱۸	۶۵	۳۳/۴۶	۹/۰۵
درآمد	۵۱-۶۵	۹	۹/۲٪	-	-	-	-
	کم	۱۰	۱۰/۲٪	-	-	-	-
درآمد	متوسط	۸۴	۸۵/۷٪	-	-	-	-
	زیاد	۴	۴/۱٪	-	-	-	-
تعداد افراد خانواده	۲-۳ نفر	۶۲	۶۳/۳٪	-	-	-	-
	۳-۵ نفر	۳۲	۳۲/۷٪	۲	۷	۳/۱۳	۰/۹۱
	۵-۷ نفر	۴	۴/۱٪	-	-	-	-

بررسی وضعیت شغلی گردشگران نشان می دهد که حدود ۳۴ درصد از افراد دارای مشاغل دولتی، ۲۲٫۴ درصد دارای شغل آزاد و ۱۴٫۳ درصد از افراد بیکار و یا در حال تحصیل بوده اند و ۲۴٫۵ درصد خانه دار بوده اند. (جدول شماره ۲)

جدول ۲ توزیع فراوانی بر اساس وضعیت اشتغال

وضعیت اشتغال	فراوانی	درصد فراوانی	درصد تجمعی
بیکار	۱۴	۱۴/۳٪	۱۴/۳٪
خانه دار	۲۴	۲۴/۵٪	۳۸/۸٪
آزاد	۲۲	۲۲/۴٪	۶۱/۲٪
کارمند	۳۳	۳۳/۷٪	۹۴/۹٪
بازنشسته	۵	۵/۱٪	۱۰۰
مجموع	۹۸	۱۰۰٪	

همچنین نتایج بررسی آماری در ارتباط با سطح تحصیلات جامعه نشان می دهد که اکثریت این افراد دارای تحصیلات عالی دانشگاهی می باشند. به گونه ای که ۵۰ نفر افراد دارای تحصیلات مقاطع لیسانس و ارشد هستند و حدود ۵۰ درصد زیردیپلم و دیپلم بوده اند. (جدول شماره ۳)

جدول ۳ توزیع فراوانی براساس تحصیل

سطح تحصیلات	فراوانی	درصد فراوانی	درصد تجمعی
دیپلم و پایین تر	۴۹	۵۰٪	۵۰٪
لیسانس	۳۸	۳۸/۸٪	۸۸/۸٪
فوق لیسانس	۱۱	۱۱/۲٪	۱۰۰٪
دکتر	-	۰	
مجموع	۹۸	۱۰۰٪	



5 (4) , 2021

دوره ۵، شماره ۴

زمستان ۱۳۹۹

فصلنامه پژوهشی



بررسی ها در مورد مدت اقامت نشان میدهد که حدود ۴۷ درصد افراد مورد مطالعه ترجیح دادند که در این مکان به صورت گذری با وعده های کم به صورت کمتر از یک روز اقامت داشته باشند و حدود ۳۰ درصد افراد اظهار داشتند که بیش از ۵ روز و ۲۳,۴ درصد به مدت ۱-۲ و ۳-۴ روزه در این مکان اقامت داشته اند. (جدول شماره ۴)

جدول ۴ توزیع فراوانی بر اساس مدت زمان سپری شده در مکان گردشگری

مدت اقامت	فراوانی	درصد فراوانی	درصد تجمعی
کمتر از یک روز	۴۶	٪۴۶/۹	٪۴۶/۹
۱-۲ روز	۱۲	٪۱۲/۲	٪۵۹/۱
۳-۴ روز	۱۱	٪۱۱/۲	٪۷۰/۳
بیشتر از ۵ روز	۲۹	٪۲۹/۶	٪۹۹/۹
مجموع	۹۸	۱۰۰	٪۱۰۰

نتایج بررسی آماری در ارتباط با محل سکونت نشان می دهد که حدود ۳۶,۷ درصد از افراد اعلام داشتند که محل اقامت آنها در زمان گذراندن اوقات فراغت در زیر سایه درختان بوده است و حدود ۸ درصد از افراد در ویلا و منازل کرایه ای بوده اند، ۱۵,۳ درصد در چادر و ۱۴,۳ درصد در منزل دوم خود زمان خود را سپری کرده اند. (جدول شماره ۵). به صورت کلی نتایجی که از این چند گزاره بدست می آید این است که افرادی که در این تحقیق آماری بصورت اتفاقی انتخاب شده اند، بیشتر خانم، متاهل و در گروه سنی ۲۶-۵۰ سال قرار دارند. تعداد افراد خانواده ۲-۳ نفر، شغل بیشتر افراد دولتی و کارمند، وضعیت تحصیل اکثریت در مقطع لیسانس بوده است. اکثر افراد زیر سایه درختان در این مکان کمتر از یک روز و بصورت گذری وقت گذاشته اند.

جدول ۵ توزیع فراوانی افراد بر اساس مکان سکونت

سکونت	فراوانی	درصد فراوانی	درصد تجمعی
چادر	۱۵	٪۱۵/۳	٪۱۵/۳
منزل دوم	۱۴	٪۱۴/۳	٪۴۹
منزل بستگان و دوستان	۱۹	٪۱۹/۴	٪۵۵/۱
منزل روستائیان	۶	٪۶/۱	٪۹۱/۸
زیر سایه درخت	۳۶	٪۳۶/۷	٪۱۰۰
ویلا و منازل کرایه ای	۸	٪۸/۲	
مجموع	۹۸	۱۰۰	

## ۵-۲- اولویت بندی فعالیت ها و خدمات گردشگری کشاورزی از دید پاسخگویان

در این تحقیق برای بررسی اثرات گردشگری روستایی از ۴۲ گویه در مقیاس طیف لیکرت استفاده شده است. جداول زیر، میانگین، انحراف معیار و اولویت بندی اثرات گردشگری روستایی با توجه به میانگین های رتبه ای گویه ها را نشان می دهد. از ۹۸ گردشگری که مورد پرسش قرار گرفته اند ۱۵ سوال راجع به خدمات ارائه دهنده در این مکان پرسش هایی شد. این ۱۵ مورد که در جدول ۶ و ۸ آورده شده اند، ۷ مورد اول (جدول ۶) مربوط به فعالیت ها و خدمات گردشگری کشاورزی و ۸ مورد بعدی (جدول ۸) مربوط به رضایتمندی گردشگران و مردم بومی از ویژگی های کیفی این مکان می باشد.

یافته های تحقیق حاکی از آن است که در بین ۱۵ نوع خدمت و فعالیت گردشگری کشاورزی، پاسخ دهندگان بیشترین اجماع را به ترتیب در خصوص (آب و هوای مطلوب و مناسب و جاذبه های ورزشی منطقه، جایگاه مناسب برای مشاهده جنگل و سایر گیاهان موجود، مکان مناسب برای پیاده روی و ورزش) داشتند.

جدول ۶ اولویت بندی فعالیت ها و خدمات گردشگری کشاورزی از دیدگاه گردشگران

اولویت	گویه ها	میانگین	انحراف معیار	رتبه
۱	جایگاه مناسب برای مشاهده جنگل و سایر گیاهان موجود	۳/۱۶	۰/۹	۰/۲۸۵
۲	مکان مناسب برای پیاده روی و ورزش	۳/۱۴	۰/۹۶	۰/۳۰۶
۳	فضای معطر به گلها و آرامشبخش از نظر روحی و روانی	۳	۰/۹۷	۰/۳۲۴
۴	خرید محصولات کشاورزی بومی منطقه (سبزی، میوه و گیاهان دارویی)	۲/۴۴	۰/۰۰	۰/۴۱
۵	آشنایی با فرهنگ و رسومات و صنایع دستی محلی	۲/۳۳	۰/۰۲	۰/۴۲
۶	مکان مناسب برای تماشای پرندگان و حیوانات بومی منطقه	۲/۳۸	۰/۰۶	۰/۴۴
۷	محل ویژه برای دوچرخه سواری و موتور سواری در مسیرهای ناهموار و کم عرض	۲/۰۴	۰/۰۶	۰/۵۲۱

بررسی گزاره های جاذبه های گردشگری نشان می دهد که گردشگران در رابطه با گزاره اول یعنی جایگاه مناسب برای مشاهده جنگل پاسخ مثبتی داشتند و ۴۴,۹ درصد افراد این پارک را در رابطه با این موضوع عالی دانسته اند. در رابطه با انجام فعالیت های ورزشی و پیاده روی ۴۶,۹ درصد پاسخ عالی داده اند، در رابطه با استفاده از فضای معطر به گیاهان ۳۸,۸ درصد عالی، خرید محصولات کشاورزی ۳۷,۸ درصد متوسط، آشنایی با فرهنگ و آداب و رسوم ۳۶,۷ درصد متوسط، تماشای پرندگان و حیوانات ۳۱,۶ درصد متوسط و در رابطه با دوچرخه سواری و موتورسواری ۴۰,۸ درصد پاسخ بد داده اند. بررسی نتایج حاصل از پاسخ های مردم بومی املش از انواع فعالیت هایی که در پارک جنگلی صورت می گیرد نشان می دهد که اکثریت افراد جهت تفریح و گذراندن اوقات فراغت در کنار سایر فعالیت ها از این پارک استفاده می کنند.

میزان رضایتمندی گردشگران و مردم بومی محل در جدول ۹ آورده شده است. نتایج حاصل از فراوانی گویه های مطرح شده در خصوص میزان رضایت گردشگران از امکانات و خدمات گردشگری در منطقه مورد مطالعه نشان می دهد که میزان رضایتمندی آنان از "جاذبه های سکونت و محیطی آرام و بدون سروصدا" و "آب و هوای مطلوب و مناسب و جاذبه های ورزشی" با بالاترین درصد عنوان شده است و کمترین میزان رضایت آنان از خدمات بهداشتی و درمانی، میزان امکانات رفاهی و اطلاع رسانی و راهنمایی ضعیف در منطقه گردشگری مورد مطالعه می باشد. (جدول شماره ۸).



5 (4), 2021

دوره ۵، شماره ۴

زمستان ۱۳۹۹

فصلنامه پژوهشی



جدول ۷ اولویت‌های پاسخ‌دهندگان به فعالیت‌ها و خدمات گردشگری کشاورزی بر اساس چهار معیار سطح بندی

ردیف	گویه‌ها	عالی	خوب	متوسط	بد
۱	جایگاه مناسب برای مشاهده جنگل و سایر گیاهان موجود	۴۴٫۹	۳۱٫۶	۱۸٫۴	۵٫۱
۲	مکان مناسب برای پیاده روی و ورزش	۴۶٫۹	۲۷٫۶	۱۸٫۴	۷٫۱
۳	فضای معطر به گلها و آرامشبخش از نظر روحی و روانی	۳۸٫۸	۳۰٫۶	۲۲٫۴	۸٫۲
۴	خرید محصولات کشاورزی بومی منطقه	۱۹٫۴	۲۴٫۵	۳۷٫۸	۱۸٫۴
۵	آشنایی با فرهنگ و رسومات و صنایع دستی محلی	۱۷٫۳	۲۲٫۴	۳۶٫۷	۲۳٫۵
۶	مکان مناسب برای تماشا پرندگان و حیوانات بومی منطقه	۱۹٫۴	۲۴٫۵	۳۱٫۶	۲۴٫۵
۷	محل ویژه برای دوچرخه سواری و موتور سواری در مسیرهای ناهموار و کم عرض	۱۳٫۳	۱۸٫۴	۲۷٫۶	۴۰٫۸

جدول ۸ میزان رضایت گردشگران از امکانات و خدمات گردشگری در منطقه

ردیف	گویه‌ها	میانگین	انحراف معیار	ضریب تغییرات
۱	جاذبه های سکونت و محیطی آرام و بدون سروصدا	۳/۰۷	۰/۸۱	۰/۲۶۵
۲	آب و هوای مطلوب و مناسب و جاذبه های ورزشی منطقه	۳/۲	۰/۹۰۸	۰/۲۷۶
۳	تامین امنیت مورد نیاز گردشگران	۲/۵	۰/۹۳	۰/۳۷۳
۴	دسترسی آسان و سریع به حمل و نقل عمومی و پارکینگ مناسب	۲/۳۱	۰/۹۱	۰/۳۹۴
۵	مکان مناسب جهت بازی های محلی و جاذبه های دیگر گردشگری	۲/۴	۱/۰۲	۰/۴۲
۶	خدمات بهداشتی و درمانی و آموزشی	۲/۰۸	۰/۹۱	۰/۴۳۹
۷	راهنمایی و اطلاع رسانی گردشگران	۱/۸۸	۰/۸۸	۰/۴۶۸
۸	میزان امکانات رفاهی، نظیر فروشگاه، داروخانه و...	۱/۹۷	۰/۹۷	۰/۴۹۱

کاربری زمین های کشاورزی، ۴۳٫۸ درصد بهم خوردن بافت روستایی به دلیل ساخت و ساز ، ۳۰٫۶ درصد توسعه ساخت و ساز و ۶۶٫۴ درصد رشد بیش از حد گردشگر، از نظر گردشگران به ترتیب آثار زیان باری به همراه دارند. نتیجه اینکه آثار منفی زیست محیطی گردشگری بسیار بالاتر از آثار مثبت آنست، بطوریکه این آثار تا سالها بعد باقی خواهد ماند و باعث برهم زدن اکوسیستم جانوران و محیط زندگی روستاییان می شود.

جدول ۹ تاثیرات گردشگری بر منطقه با رویکرد توسعه پایدار (آثار زیست محیطی)

ردیف	گویه‌ها	میانگین	انحراف معیار	ضریب تغییرات
۱	رشد بیش از حد گردشگر در فصول مختلف سال	۳/۹	۰/۸۶	۰/۲۲
۲	توسعه نواحی ساخته شده و با شرایط بومی منطقه	۳/۱۶	۱/۰۰۲	۰/۳۱۶
۳	تغییر کاربری زمین های بافت روستایی به فضاهای اقامتی	۳/۲۱	۱/۰۲	۰/۳۱۹
۴	بهم خوردن بافت روستایی بدلیل ساخت و ساز	۳/۱۷	۱/۱	۰/۳۵۹
۵	از بین رفتن اراضی که قبلا مستعد کشاورزی بوده	۳/۲۲	۱/۲	۰/۳۷۳
۶	آلودگی آبهای سطحی و زیرزمینی و آلودگی هوا، افزایش میزان زباله و انتشار بویهای ناخوشایند ناشی از فاضلاب	۳/۵۱	۱/۳۳	۰/۳۷۹

### ۵-۳- تاثیرات گردشگری بر منطقه با رویکرد توسعه پایدار

از پاسخگویان در زمینه تاثیرات مثبت و منفی حضور گردشگران روستایی به طور کلی سوال شده است که آیا در مجموع گردشگری روستایی تاثیر مثبت بر عرصه های محیط زیست داشته یا خیر؟ پس از تجزیه و تحلیل داده های جمع آوری شده، با بهره گیری از نرم افزار spss ارتباط بین متغیرهای مستقل و متغیر وابسته با استفاده از ضریب همبستگی مورد آزمون قرار گرفته است و مشخص شده است که حضور گردشگران روستایی بر بعضی از متغیرهای زیست محیطی تاثیر مثبت و بر بعضی از متغیرهای زیست محیطی روستاهای نمونه تاثیر منفی گذاشته است.

با بررسی آثار زیست محیطی در بخش توسعه پایدار مشاهده می شود که گردشگری روستایی از نظر گردشگران هیچ آثار مثبتی به جا نمی گذارد فقط آلودگی محیط و برهم زدن طبیعت را به همراه دارد. نتایج نشان میدهد که ۵۴٫۱ درصد آلودگی آبهای سطحی و زیرزمینی ، ۴۳٫۸ درصد از بین رفتن اراضی کشاورزی ، ۳۷٫۷ درصد تغییر

نتایج حاصل از بررسی امتیازات مربوط به هر کدام از گویه ها نشان میدهد که ۶۳٫۲ درصد احیای سنت های محلی، ۵۱ درصد بالا رفتن سطح آگاهی، ۶۸٫۴ درصد افزایش شهرت شهر، ۳۲٫۷ درصد کاهش مهاجرت، ۳۸٫۸ درصد تغییر نوع لباس و پوشش، ۲۷٫۶ درصد گسترش ناهنجاری، ۳۶٫۸ درصد کاهش انسجام و ۴۹ درصد نیز به افزایش ازدحام و شلوغی شهر امتیازات زیاد و خیلی زیاد داده اند. گردشگری روستایی در بخش اجتماعی آثاری مثبتی را به دنبال دارد که عبارتند از افزایش شهرت شهر، احیای سنت های محلی، بالا رفتن سطح آگاهی ساکنان و کاهش مهاجرت. اما آثار منفی مانند کاهش انسجام خانواده ها با میانگین ۲٫۲۹ ، گسترش ناهنجاری ها بین ساکنان با میانگین ۲٫۰۷، تغییر نوع لباس با میانگین ۲٫۲۷ و افزایش ازدحام و شلوغی شهر با میانگین ۲٫۴۶ را هم به دنبال دارد.



5 (4) , 2021

دوره ۵، شماره ۴ زمستان ۱۳۹۹

فصلنامه پژوهشی

مهندسی مدیریت ساخت

تحلیل فعالیت ها و خدمات مطلوب گردشگری کشاورزی: مطالعه موردی گردشگران پارک جنگلی بلوردگان در منطقه املش استان گیلان

جدول ۱۰ تاثیرات گردشگری بر منطقه با رویکرد توسعه پایدار (آثار اجتماعی)

گویه ها	میانگین	انحراف معیار	ضریب تغییرات
۱ افزایش شهرت شهر	۲/۸۳	۰/۸۸	۰/۳۱
۲ احیای سنت های محلی در شهر	۲/۷۵	۰/۹۲	۰/۳۳
۳ بالارفتن سطح آگاهی ساکنان شهر	۲/۶۲	۰/۹۱	۰/۳۴۸
۴ کاهش انسجام و همبستگی بین خانواده ها	۲/۲۹	۰/۸۲	۰/۳۶
۵ کاهش مهاجرت از شهر به نقاط دیگر	۲/۳۴	۰/۸۷	۰/۳۷۲
۶ گسترش ناهنجاری ها بین ساکنان	۲/۰۷	۰/۷۷	۰/۳۷۴
۷ تغییر نوع لباس و پوشش ساکنان	۲/۲۷	۰/۸۷	۰/۳۸۲
۸ افزایش ازدحام و شلوغی شهر	۲/۴۶	۱/۰۱	۰/۴۱۲

بررسی ها نشان داده است حضور گردشگران روستایی در روستا موجب تقویت و ارتقاء سطح آگاهی زیست محیطی روستاییان و افزایش شهرت شهر و اشتغال زایی شده است، اما از سوی دیگر یافته های تحقیق حاکی از آن است که حضور همه ساله گردشگران در تعطیلات باعث برهم خوردن نظم طبیعت، آلودگی های آب و هوا و جنگل ها، ایجاد ازدحام، تغییر در آداب و رسوم و نوع لباس پوشیدن و تاثیر گذاشتن بر روستاییان و در رابطه با زمین و مسکن باعث بالا رفتن قیمت ملک و زمین و کالاهای مصرفی نیز شده اند. بررسی ها نشان داده است که پاسخ دهندگان ۴۱٫۱ درصد به افزایش ساخت مجتمع های تجاری، ۶۸٫۴ درصد به ایجاد اشتغال، ۶۵٫۳ درصد به افزایش قیمت کالا و ۴۴٫۶ درصد نیز به افزایش قیمت زمین و مسکن امتیازات عالی و خوب داده اند. (جدول شماره ۱۱).

جدول ۱۱ تاثیرات گردشگری بر منطقه با رویکرد توسعه پایدار (آثار اقتصادی-اشتغال)

گویه ها	میانگین	انحراف معیار	ضریب تغییرات
۱ افزایش ساخت مجتمع های تجاری	۲/۳۸	۰/۹۲	۰/۳۸۸
۲ ایجاد اشتغال و افزایش درآمد برای ساکنان	۲/۱۵	۰/۹۱	۰/۴۲۳
۳ افزایش قیمت کالاها و خدمات	۲/۱۹	۰/۹۸	۰/۴۴۷
۴ افزایش قیمت زمین و مسکن و اجاره بها	۲/۱۱	۱/۰۳	۰/۴۸۹

#### ۴-۵- اثرات منفی زیست محیطی گردشگری روستایی:

وظیفه برنامه ریزان گردشگری این است که با به حداقل رساندن تأثیرات منفی گردشگری بر محیط زیست و بهم ریختگی که برای

جوامع محلی ایجاد کرده، به فواید آن امیدوار باشد و علاقمندان گردشگری، مخصوصاً آنهایی که برای گذران تعطیلات کوتاه مدت و بلندمدت در آنجا اقامت می کنند را برقرار نگه دارند [۳۳]. بررسی ها نشان می دهد که مناظر و چشم انداز طبیعی روستاهای نمونه با ورود گردشگران در حال تخریب روزافزون است. مصاحبه با ماموران اداره جنگلبانی این مسئله را آشکار می کند که هر ساله شمار زیادی خانه های ویلایی در مناطق بکر و بدون هرگونه برنامه ریزی ساخته می شود که روزه روز از چشم انداز طبیعی روستاها کاسته شده و نمودی لجام گسیخته از ساخت وسازهای روستایی ظاهر شده است. در نهایت تحلیل داده های حاصل از پرسش این سوال که "به طور کلی حضور گردشگران" روستایی تا چه اندازه بر کاهش کیفیت محیط زیست روستایی تأثیرگذار بوده است؟ نشان می دهد بین حضور گردشگران روستایی در روستاهای مورد مطالعه با کیفیت محیط زیست روستایی ارتباط معنی دار و مستقیم وجود دارد؛ به نحوی که میزان سطح معنی داری برابر با ۰.۰۴۱ و ضریب همبستگی ۰.۶۱ درصد می باشد.

گردشگری اثرات مختلف بر محیط روستا باقی می گذارد. نتایج حاصل از تحلیل داده ها نشان داد که متغیرهایی نظیر افزایش آگاهی، افزایش جاذبه بصری و بهبود محیطی، بهبود کیفیت ساختمان های مسکونی، بهبود کیفیت بناهای مذهبی، احیای سنت ها، بالارفتن سطح آگاهی روستاییان و شهرت شهر از نتایج مثبت گردشگری در نقاط روستایی مورد مطالعه بوده است.

در روستای مورد مطالعه تغییرات منفی را در متغیرهای مناظر و چشم اندازهای طبیعی، افزایش میزان آلودگی آب، افزایش آلودگی هوا، تغییر میکرواقلیم یا هوا، افزایش روند فرسایش خاک، از بین رفتن تنوع گونه های گیاهی و جانوری، تخریب منابع طبیعی، افزایش میزان زباله و مواد زائد بیرون از محدوده بافت کالبدی روستاها و افزایش میزان ساخت و ساز بی رویه و غیر مجاز و آثار منفی اجتماعی و اقتصادی مانند کاهش انسجام خانواده ها، تغییر نوع پوشش و لباس ساکنان، افزایش قیمت زمین و مسکن، افزایش قیمت کالاها در فصول گردشگری و رشد بیش از حد گردشگر را به همراه دارد.

با توجه به جدول شماره ۱۲، مشخص می شود که موارد "احداث مراکز فرهنگی، بهداشتی و درمانی"، "ایجاد مکان هایی برای فروش محصولات روستاییان و اشتغال زایی و جلوگیری از مهاجرت"، "ایجاد فضاهای دورهمی برای خانواده ها" بیشترین تاثیر را در جذب گردشگر دارند.



5 (4), 2021

دوره ۵، شماره ۴

زمستان ۱۳۹۹

فصلنامه پژوهشی





جدول شماره ۱۲- آثار منفی و مثبت گردشگری با رویکرد زیست محیطی، اقتصادی، اجتماعی

زیست محیطی	اقتصادی	اجتماعی
آثار منفی:	آثار منفی:	آثار منفی:
رشد بیش از حد گردشگر در فصول مختلف سال	افزایش ساخت مجتمع های تجاری	کاهش انسجام و همبستگی بین خانواده ها
توسعه نواحی ساخته شده و با شرایط بومی منطقه	افزایش قیمت کالاها و خدمات	گسترش ناهنجاری ها بین ساکنان
تغییر کاربری زمین های بافت روستایی به فضاهای اقامتی	افزایش قیمت زمین و مسکن و اجاره بها	تغییر نوع لباس و پوشش ساکنان
بهم خوردن بافت روستایی بدلیل ساخت و ساز		افزایش ازدحام و شلوغی شهر
از بین رفتن اراضی	آثار مثبت:	آثار مثبت:
آلودگی آبهای سطحی و زیرزمینی و آلودگی هوا،	ایجاد اشتغال و افزایش درآمد برای ساکنان	کاهش مهاجرت از شهر به نقاط دیگر
		افزایش شهرت شهر
		احیای سنت های محلی در شهر
		بالارفتن سطح آگاهی ساکنان شهر

جدول ۱۳ اهداف و توسعه های پیش رو برای جذب گردشگری

گویه ها	میانگین	انحراف معیار	ضریب تغییرات
۱ احداث مراکز فرهنگی، بهداشتی و درمانی	۴/۴۷	۰/۸۴	۰/۱۸۷
۲ ایجاد مکان هایی برای فروش محصولات روستاییان و اشتغال زایی و جلوگیری از مهاجرت	۴/۳۹	۰/۸۳	۰/۱۸۹
۳ ایجاد مکانی با بافت روستایی با توسعه غذاهای محلی و دیگر آداب و رسوم منطقه	۴/۳۶	۰/۸۸	۰/۲۰۳
۴ ایجاد فضاهای دورهمی برای خانواده ها	۴/۳۷	۰/۹۲	۰/۲۱۱
۵ افزایش تابلوها برای دسترسی به منطقه	۴/۳۴	۰/۹۲	۰/۲۱۱
۶ احداث مکانهای آموزشی با هدف شناسایی افراد غیربومی با آداب و رسوم منطقه	۴/۱۹	۰/۹۱	۰/۲۱۸
۷ ایجاد فضایی برای بازی کودکان و آشنایی با طبیعت	۴/۳۳	۰/۹۵	۰/۲۱۹
۸ ایجاد سیستمهای حمل و نقل عمومی	۴/۱۵	۱/۰۲	۰/۲۴۷
۹ افزایش مبلمان های شهری و الایچق های طبیعی با شرایط بومی منطقه	۴/۱۹	۱/۰۷	۰/۲۵۵

### ۵-۵- تحلیل ساختار عاملی فعالیت ها و خدمات گردشگری کشاورزی اثرگذار بر انتخاب مقصد گردشگری کشاورزی:

پیش از اقدام به استفاده از روش تحلیل عاملی باید از کافی بودن حجم نمونه جهت تحلیل عاملی اطمینان حاصل شود. یکی از روش های بررسی کفایت نمونه جهت تحلیل عاملی محاسبه شاخص کفایت نمونه است. شاخص کفایت نمونه توسط کایزر، مایر و اولکین نوآوری شده است و برای همین آن را با نماد KMO نمایش می دهند. در تحقیق حاضر از تحلیل عاملی اکتشافی با رویکرد تلخیص داده ها استفاده شده است. بدین منظور، متغیرهای مرتبط با اثرات گردشگری روستایی مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفتند. با تحلیل عاملی مولفه ها، مقدار ضریب KMO، ۰/۶۵ بوده و آزمون بار تلت در سطح ۹۹ درصد معنی دار شد (جدول ۱۳) که حاکی از مناسب بودن متغیرها است.

جدول ۱۴ بررسی کفایت نمونه جهت تحلیل عاملی

KMO	آزمون بارتلت	سطح معنی داری
۰/۶۵	۲۲۰۱/۸۸	۰/۰۰۰

یافته ها نشان می دهد ۶ مولفه در مجموع ۵۲/۶۵ درصد واریانس (فعالیت ها و خدمات گردشگری کشاورزی اثرگذار بر انتخاب مقصد گردشگری کشاورزی) را تبیین کرده اند (جدول ۱۳). هر کدام از مولفه ها دارای چند متغیر می باشند. مولفه "اطلاع رسانی و امکانات رفاهی گردشگران" ۱۶/۵۱ درصد، مولفه "ایجاد مکان های مناسب گردشگری" ۱۴/۱۸ درصد، مولفه "تغییر اراضی و بافت روستایی" ۷/۴۸ درصد، مولفه "ایجاد اشتغال و درآمد روستایی ۵/۷۶ درصد، مولفه "ایجاد مراکز فرهنگی و درمانی برای گردشگران" ۴/۴۴ درصد و مولفه "ناهنجاری فرهنگی روستاییان" ۴/۲۷ درصد بوده است.



5 (4) , 2021

دوره ۵، شماره ۴  
زمستان ۱۳۹۹

فصلنامه پژوهشی



تحلیل فعالیت ها و خدمات مطلوب گردشگری کشاورزی: مطالعه موردی گردشگران پارک جنگلی بلوردکان در منطقه املش استان گیلان

جدول ۱۵ تحلیل عاملی اکتشافی فعالیت ها و خدمات مطلوب گردشگران در انتخاب مقصد گردشگری کشاورزی

نام عامل	متغیر	بار عاملی	مقدار ویژه	درصد از واریانس کل	واریانس جمعی
اطلاع رسانی و امکانات رفاهی گردشگران	راهنمایی و اطلاع رسانی گردشگران	۰/۶۴			
	مکان مناسب برای تماشای پرندگان و حیوانات بومی منطقه	۰/۶۱	۶/۹۳	۱۶/۵۱	۱۶/۵۱
	میزان امکانات رفاهی، نظیر فروشگاه، داروخانه و...	۰/۵۶۴			
ایجاد مکانهای مناسب گردشگری	مکان مناسب جهت بازی های محلی و جاذبه های دیگر گردشگری	۰/۵۶۴			
	ایجاد فضاهای دورهمی برای خانواده ها	۰/۷۱۱			
	ایجاد مکان هایی برای فروش محصولات روستاییان و اشتغال زایی و جلوگیری از مهاجرت	۰/۷۰۵			
	افزایش میلمان های شهری و آلاچیق های طبیعی با شرایط بومی منطقه	۰/۶۹۱	۵/۹۵	۱۴/۱۸	۳۰/۷
	ایجاد مکانی با بافت روستایی با توسعه غذاهای محلی و دیگر آداب و رسوم منطقه	۰/۶۷۶			
	ایجاد فضایی برای بازی کودکان و آشنایی با طبیعت	۰/۶۴۷			

جدول ۱۶ تحلیل عاملی اکتشافی فعالیت ها و خدمات مطلوب گردشگران در انتخاب مقصد گردشگری کشاورزی

نام عامل	متغیر	بار عاملی	مقدار ویژه	درصد از واریانس کل	واریانس جمعی
تغییر اراضی و بافت روستایی	تغییر کاربری زمین های بافت روستایی به فضاهای اقامتی	۰/۶۴۷			
	از بین رفتن اراضی که قبلاً مستعد کشاورزی بوده	۰/۶۳۹			
	توسعه نواحی ساخته شده و با شرایط بومی منطقه	۰/۵۷۴	۳/۱۴	۷/۴۸	۳۸/۱۸
	آلودگی آبهای سطحی و زیرزمینی و آلودگی هوا	۰/۵۰۳			
ایجاد اشتغال و درآمد روستایی	بهم خوردن بافت روستایی بدلیل ساخت و ساز	۰/۴۵			
	افزایش ساخت مجتمع های تجاری	۰/۶۲۱			
	افزایش ازدحام و شلوغی شهر	۰/۵۰۹	۲/۴۱	۵/۷۶	۴۳/۹۴
ایجاد مراکز فرهنگی و درمانی گردشگران	افزایش قیمت کالاها و خدمات	۰/۵۰۳			
	ایجاد اشتغال و افزایش درآمد برای ساکنان	۰/۴۹			
ناهنجاری فرهنگی روستائیان	رشد بیش از حد گردشگر در فصول مختلف سال	۰/۴۳۴	۱/۸۶	۴/۴۴	۴۸/۳۸
	احداث مراکز فرهنگی، بهداشتی و درمانی	۰/۴۳۲			
	تغییر نوع لباس و پوشش ساکنان	۰/۵۹	۱/۷۹	۴/۲۷	۵۲/۶۵

گردشگری کشاورزی را که از محل اقامت گردشگر حاصل می شود، کاهش دهد و به نوعی باید مدنظر قرار گیرد.

یافته های تحقیق حاکی از آن است که در بین این ۱۵ نوع خدمت و فعالیت گردشگری کشاورزی، پاسخ دهندگان بیشترین اجماع را به ترتیب در خصوص اهمیت «آب و هوای مطلوب و مناسب و جاذبه های ورزشی منطقه، جایگاه مناسب برای مشاهده جنگل و سایر گیاهان موجود، مکان مناسب برای پیاده روی و ورزش» مشاهده شد. از سوی دیگر کمترین اجماع را به ترتیب در خصوص اهمیت فعالیت ها و خدمات «راهنمایی و اطلاع رسانی گردشگران، میزان امکانات رفاهی نظیر فروشگاه، داروخانه...، محل ویژه برای موتورسواری و دوچرخه سواری» داشتند.

همچنین طبق نتیجه تحلیل عاملی، «ایجاد امکانات رفاهی گردشگران، مانند مکان مناسب برای تماشای پرندگان و حیوانات بومی، امکانات رفاهی نظیر فروشگاه، مکان مناسب جهت بازی های

#### ۶- نتیجه گیری و پیشنهادها

نتایج مطالعه حاضر که به بررسی ویژگی ها و خدمات و فعالیت های مطلوب گردشگران در انتخاب مقاصد گردشگری کشاورزی پرداخته است، نشان داد که میانگین سنی افراد مورد مطالعه، ۳۳ سال و بعد هر خانوار ۳ نفر بوده است. این امر حاکی از تعلق شهرنشینان بازدیدکننده از بلوردکان به خانوارهای کم جمعیت و جوان است. همچنین گردشگران مورد مطالعه، به طور متوسط قصد داشتند ۱-۲ روز در این مکان به سر برند. به همین دلیل می توان نتیجه گرفت فرصت نسبتاً مناسبی برای جامعه محلی به منظور تدوین برنامه های مناسب جهت ارائه خدمات گردشگری، درآمدزایی و اشتغال آفرینی از این طریق وجود دارد. هرچند فقط ۸ درصد افراد محل های اقامت خود را منزل و ویلا انتخاب کرده بودند و باقی در چادر و زیر سایه درختان سپری کردند. این امر می تواند بخشی از درآمدزایی

محلی « به عنوان مهم ترین مؤلفه های مؤثر بر تصمیم گردشگران در انتخاب مقصد گردشگری کشاورزی تعیین شد.

با توجه به نتایج مطالعه ارائه پیشنهادها زیر می‌تواند منجر به توسعه و رونق گردشگری در پارک جنگلی شود:

- مطابق یافته‌های تحقیق حاضر و سایر مطالعاتی که در زمینه فضای سبز و پارک های شهری صورت گرفته است، ضرورت مدیریت سیستمی و لزوم توجه به فضای سبز شهری و برنامه ریزی شهری به عنوان موضوعات بین رشته‌ای تأکید می‌گردد .
- هدایت مردم و گردشگران به سمت نقاط قوت پارک و شهر، چون پارک یکی از جاذبه‌های گردشگری شهر است از طرفی سعی در حل نقاط ضعف به مرور زمان است .
- بازی های محلی، موسیقی های محلی (در ایام مختلف سال، ایجاد مکان مناسب برای برگزاری ورزش ها و مسابقات محلی) درواقع ایجاد فضایی با تم و حالت بومی و روستایی و مکانی برای فروش محصولات روستاییان.
- ایجاد سیستم های حمل و نقل و افزایش تابلوهای راهنما برای هدایت افراد به سمت پارک .
- قرار دادن مبلمان و امکانات مناسب جهت استفاده گردشگران و مردم بومی در پارک و ایجاد مراکز بهداشتی و درمانی در این محل.

## ۷- مراجع

- [۱] تقدیمی زنجانی، سیمین و دانشور عنبران، فاطمه (۱۳۸۶). *توریسم روستایی، تصویری مجازی یا الگویی حقیقی در برنامه ریزی روستایی، جغرافیا و توسعه ناحیه‌ای*، شماره ۸، صص ۱۷۹-۱۹۲.
- [۲] گی، ج (۱۳۸۵). *جهانگردی در چشم اندازی جامع، سازمان جهانی گردشگری، مترجمین: علی پارساییان و محمد اعرابی، دفتر پژوهش‌های فرهنگی*.
- [۳] تقوایی، مسعود و اکبری، محمود (۱۳۸۸). *مقدمه ای بر برنامه ریزی و مدیریت گردشگری شهری*، اصفهان: انتشارات پیام علوی.
- [4] Butler, R. w. (2000). *Ecotourism: Has It Achieved or has the Bubble burst? Keynote Adress, Zealand Pacific Tourism, Rotorua.*
- [۵] زنگی آبادی، علی، محمدی، جمال، زیرک باش، دبیا (۱۳۸۵). *تحلیل بازار گردشگری داخلی شهر اصفهان، نشریه جغرافیا و توسعه، دوره ۴، صص ۱۵۶-۱۳۱*.
- [۶] مکیان، سید نظام الدین، نادری بنی، محمود (۱۳۸۲). *بررسی گردشگری خارجی در شهرستان بزد، مجله تحقیقات اقتصادی، شماره ۶۲، صص ۲۰۶-۱۹۵*.
- [۷] مهدوی، م، قدیری معصوم، م و قهرمانی، ن (۱۳۸۷). *اثرات گردشگری بر توسعه روستایی با نظر سنجی از روستاییان دره کن و سولقان، فصلنامه روستا و توسعه (۲) ۱۱، صص ۳۹-۶۰*.
- [۸] مطیعی لنگرودی، سید حسن، نصرینی ماهره (۱۳۹۰). *امکان سنجی توسعه گردشگری در نواحی روستایی از دیدگاه گردشگران (بخش کرگنرود شهرستان تالش)، نشریه جغرافیا و برنامه ریزی محیطی سال بیست و دوم بهار ۱۳۹۰، شماره ۱*.
- [۹] اهلرئس، اکارت (۱۳۶۴). *تفسیر عکس ماهواره ای: از نواحی اقلیمی و گیاهی سواحل دریای خزر، کوهپایه‌های البرز و منطقه خشک، مترجم: محمدتقی رهنمائی، مجله رشد آموزش جغرافیا، شماره ۱، صص ۴۷-۴۱*.

[۱۰] خانی، فضیله، قاسمی، ابوطالب، قنبری نسب، علی (۱۳۸۸). *بررسی اثرات گردشگری ساحلی با تکیه بر نظرسنجی از خانوارهای روستایی (مطالعه موردی: روستای چمخاله، شهرستان لنگرود)*، جغرافیای انسانی، سال اول، شماره ۴، صص ۵۱-۶۴.

[۱۱] اردستانی، محسن (۱۳۸۷). *مبانی گردشگری روستایی، وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، چاپ اول: تهران*.

[12] Cannon, K, 1994 – 2 *Rural tourism : the creation of new tourist spaces*, John wiley and –sons, newyork pp2

[۱۳] رحیمی، حسین (۱۳۸۱). *جهانگردی روستایی و قلمرو آن، ماهنامه سیاسی اقتصادی، شماره ۱۸۵-۱۸۶، صص ۲۲۴-۲۲۸*، موسسه اطلاعات.

[14] know 2001. *Rural tourism : panace and paradox Available* :hsc.csu. edu. augeogeograph activity tourism rural.

[15] Dot. 1995- 5. *tourism – Australia , spassporto Growth : A National tourism common weaith department of tourism an berra.*

[16] WTO. (2001). *International Cultural Tourism Charter, Managing Tourism at Place of Heritage Significance. Mexico:World Tourism Organization Press*

[۱۷] شهپایان، پویان(۱۳۸۳). *سلامتی و توسعه پایدار فصلنامه شهرساز، جامعه مهندسان شهرساز ایران، شماره ۳*

[۱۸] موحد، علی (۱۳۸۶). *گردشگری شهری، چاپ اول، اهواز: انتشارات دانشگاه شهید چمران*.

[۱۹] حیدری چپانه، رحیم (۱۳۸۹). *مبانی برنامه‌ریزی صنعت گردشگری، انتشارات سمت*.

[۲۰] ورمزبازی، حجت، اسدی، علی، کلاتری، خلیل، رضوانی، محمدرضا (۱۳۹۳). *برآورد میزان تمایل به پرداخت شهروندان برای خدمات گردشگری کشاورزی، مطالعه موردی: شهر قزوین. پژوهش های روستایی، دوره ۵، شماره ۲*.

[۲۱] بدری، سیدعلی؛ بیات، ناصر؛ فتاحی، احدا.؛ عیدی، ناصر و باقری، فاطمه (۱۳۹۴) *بخش بندی گردشگران روستایی براساس انگیزه ، های گردشگری (مطالعه موردی: دهستان سروسنان، شهرستان بوئاحد) پژوهش های جغرافیای انسانی دوره ۴۷*.

[۲۲] ورمزبازی، حجت، رحیمی، علیرضا، فاقعی، داوودی، اسدی، علی (۱۳۹۵). *تحلیل انگیزه‌های گردشگران در انتخاب مقصد گردشگری کشاورزی (مطالعه موردی: بخش الموت شرقی)، پژوهش‌های روستایی، دوره ۷، شماره ۴*.

[23] Molera, L. and Albaladejo I. Pilar. 2007. *Profiling segments of tourists in rural areas of South-Eastern Spain, Tourism Management, 28: 757-767.*

[24] Devesa, M., Laguna, M. and Palacios, A. (2010). *The role of motivation in visitor satisfaction: Empirical evidence in rural tourism, Tourism Management, 31(4): 547-552.*

[25] Sullins, M., Moxon, D. and Thilmany McFadden, D. (2010). *Developing effective marketing strategies for agritourism: Targeting visitor segments, Journal of Agribusiness, 28(2): 111.*

[26] Rid, W., Ezeuduji, I. O. and Pröbstl-Haider, U. (2014). *Segmentation by motivation for rural tourism activities in The Gambia. Tourism Management, 40: 102116.*

[27] Pesonen, J.A. (2015). *Targeting rural tourists in the internet: Comparing travel motivation and activity-based segments, Journal of Travel & Tourism Marketing, 32(3): 211-226.*

[۲۸] لاندبرگ، داندل، کریشنا موتی، ام و استاونکا (۱۳۸۳). *اقتصاد گردشگری، مترجم: محمدرضا فرزین، تهران: انتشارات شرکت چاپ و نشر بازرگانی*.

[۲۹] دیناری، احمد (۱۳۸۴). *گردشگری شهری در ایران و جهان، مشهد: انتشارات دانشگاه فردوسی*.

[30] Thompson, B. (2004). *Exploratory and Confirmatory Factor Analysis: Understanding Concepts and Applications, American Psychological Association.*

[31] Gorsuch, R.L. (1983). *Factor Analysis (2nd ed.)*. Hillsdale, NJ: Erlbaum

[32] Sznajder, M., Przezbórska, L. and Scrimgeour, F. (2009). *Agritourism. CABI.*

[۳۳] قرخلو، مهدی، امیری، محمدجواد، پورخباز، حمیدرضا (۱۳۸۸). *ارزیابی توان اکولوژیک منطقه قزوین جهت تعیین نقاط بالقوه توسعه شهری با استفاده از سامانه اطلاعات جغرافیایی، مطالعات و پژوهش‌های شهری منطقه‌ای، سال اول، شماره ۲*.



5 (4) , 2021

دوره ۵، شماره ۴

زمستان ۱۳۹۹

فصلنامه پژوهشی

مهندسی و مدیریت ساخت

تعمیر فعالیت ها و خدمات مطلوب گردشگری کشاورزی، مطالعه موردی گردشگران پارک جنگلی بلوردگان در منطقه املش استان گیلان